

ЄРМАКОВА О.А.

д-р екон. наук,

доцент

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Французький б-р, 29 м. Одеса, Україна, 65044

E-mail: impeer@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9815-3464

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ¹

Актуальність. Однією з проблем державної політики в сфері інноваційної діяльності в Україні є відміна або призупинення фінансових пільг для суб'єктів інноваційної діяльності через непрозорість механізмів їх розподілу. Проте повна відмова від державної фінансової підтримки інноваційної діяльності, яка є одним із найрозповсюдженіших інструментів інноваційної політики в світі, не відповідає інтересам інноваційного розвитку держави. Рішенням даної проблеми на регіональному рівні може стати механізм фінансування реалізації інноваційних проєктів на конкурсних засадах.

Мета та завдання. Метою статті є розробка організаційно-економічних механізмів інноваційного розвитку на регіональному рівні та розкриття джерела формування їх фінансового забезпечення.

Результати. В статті запропоновано механізм конкурсного відбору інноваційних проєктів на отримання фінансування з місцевих бюджетів, який, на відміну від існуючих, є максимально прозорим, забезпечує змагальність серед заявників та враховує пріоритети інноваційного розвитку конкретного регіону завдяки такій процедурі: комітет з відбору інноваційних проєктів формується на принципах партисипативності представників усіх зацікавлених сторін – влади, бізнесу, науки, освіти, громади, визначає умови конкурсу та оголошує конкурс; конкурс є відкритим для всіх у кого є ідеї за оголошеною тематикою; відбір відбувається з максимальною прозорістю та оголошенням критеріїв, відібрані проєкти отримують фінансування з місцевого бюджету за рахунок коштів бюджету розвитку; аудит. Передбачається, що економічне супроводження проведення конкурсного відбору інноваційних проєктів здійснюється на основі партнерства і фінансового забезпечення з місцевих бюджетів. Запропоновано наступні механізми: фінансування на засадах державно-приватного партнерства за методом участі в капіталі; надання податкових пільг на податки, що сплачуються до регіональних бюджетів; інвестиційно-орієнтовані податкові пільги, які передбачають звільнення від оподаткування податком на прибуток фінансових результатів підприємств, що не вилучаються із господарського обігу та реінвестуються в інноваційні проєкти.

Висновки. Впровадження запропонованих механізмів забезпечить прозорість процесу конкурсного відбору проєктів, змагальність серед заявників, фінансову підтримку з різних джерел та врахування пріоритетів інноваційного розвитку конкретного регіону.

Ключові слова: інноваційний розвиток, регіон, організаційно-економічні механізми, фінансове забезпечення, інноваційні проєкти.

ІЕРМАКОВА О.А.

Dr.Sc. (Economics),

Assoc. Prof.

Institute of Market Problems And Economic&Ecological Research of the

National Academy of Sciences of Ukraine

Frantsuzskiy Boulevard, 29, Odessa, Ukraine, 65044

E-mail: impeer@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9815-3464

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS TO SUPPORT INNOVATIVE DEVELOPMENT AT THE REGIONAL LEVEL

¹ Публікація виконана в рамках наукового проєкту «Розробка стратегій інноваційного розвитку для регіонів України на засадах глокалізації (на прикладі Одеської області)» за рахунок коштів бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВК 6541230).

Topicality. One of the problems of the state innovation policy in Ukraine is the abolition or suspension of financial privileges for the subjects of innovation activity due to the lack of transparency of the mechanisms of their distribution. However, complete rejection of state financial support of innovation, that is one of the most widespread instruments of innovation policy in the world, does not correspond with the interests of innovative development of the state. As a solution of this problem at the regional level could be the mechanism of financial support for innovative projects on a competitive basis.

Aim and tasks. The purpose of the article is to develop organizational and economic mechanisms of innovative development at the regional level and to discover the source of formation of their financial support.

Research results. The article proposes a mechanism for competitive selection of innovative projects to receive funding from local budgets, which, unlike the existing ones, is as transparent as possible, ensures competitiveness among applicants and takes into account the priorities of innovative development of a particular region through the following procedure: the committee for selection of innovative projects is formed on the principles of participatory involvement of representatives of all stakeholders - authorities, business, science, education, community, determines the terms of competition and announces the competition; the competition is open to anyone who has ideas on the announced theme; the selection procedure occurs with maximum transparency and the announcement of the criteria, the selected projects receive funding from the local budget at the expense of the development budget; audit. It is envisaged that economic support for the competitive selection of innovative projects is carried out on the basis of partnerships and financial support from local budgets. The following mechanisms have been proposed: public-private partnership financing through equity participation; granting tax exemptions for other taxes paid to regional budgets; investment-oriented tax benefits, which provide for the exemption from income tax on the financial results of enterprises that are not withdrawn from business and reinvested in innovative projects.

Conclusion. Implementation of the proposed mechanisms will ensure transparency of the project selection process, competitiveness among applicants, financial support from different sources and taking into account the priorities of innovative development of a particular region.

Keywords: innovative development, region, organizational and economic mechanisms, financial support, innovative projects.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Однією з проблем державної політики в сфері інноваційної діяльності в Україні є відміна або призупинення фінансових пільг для суб'єктів інноваційної діяльності через непрозорість механізмів їх розподілу. В ст. 6 Закону України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» визначаються деякі механізми фінансування пріоритетних напрямків інноваційної діяльності, зокрема такі: 1) розвиток інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, технологічних парків, наукових парків, технополісів, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, інноваційних кластерів, венчурних фондів тощо); 2) першочерговий розгляд заявок на винаходи, що відповідають середньостроковим пріоритетним напрямкам загальнодержавного рівня; 3) пряме бюджетне фінансування та співфінансування; 4) відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими суб'єктами господарювання у банках; 5) часткова компенсація вартості виробництва продукції; 6) кредити за рахунок коштів державного бюджету, кредитів (позик) і грантів міжнародних фінансових організацій, залучених державою або під державні гарантії; 7) субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам; 8) податкові, митні та валютні преференції.

Формулювання ключових термінів інноваційної діяльності в Законі України «Про інноваційну діяльність» несе в собі елемент неоднозначності трактування. За цих умов будь-які податкові, фінансові стимули державної інноваційної політики не будуть в очікуваній мірі сприяти інноваційному розвитку, оскільки немає гарантій, що цими стимулами скористаються дійсно інноваційні підприємства.

Проте повна відмова від державної фінансової підтримки інноваційної діяльності, яка є одним із найрозповсюдженіших інструментів інноваційної політики в світі, навряд чи відповідає інтересам інноваційного розвитку держави. Рішенням даної проблеми на регіональному рівні може стати механізм фінансування реалізації інноваційних проєктів на конкурсних засадах.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Питання стимулювання інноваційного розвитку на регіональному рівні, впровадження відповідних механізмів є широко досліджуваним як в науковому, так і в прикладному аспекті. Слід відмітити наукові праці таких вчених як Амоша А.І., Бондаренко О.В., Бондарчук В.Д., Бутенко А.І., Головатюк В.М., Гончаренко М.Ф., Доценко О.Ю., Захарченко В.І., Комеліна О.В., Кореняко Г.І., Соловійов В.П., Уманець Т.В., Шлафман Н.Л., Щеглюк С.Д. та багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як показує практичний досвід, недовість переважної більшості механізмів стимулювання інноваційної діяльності на національному,

а особливо на регіональному рівні обумовлено відсутністю фінансового забезпечення. Нові можливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності на регіональному рівні відкриваються в умовах реформи місцевого самоврядування.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). Запропонувати організаційно-економічні механізми інноваційного розвитку на регіональному рівні та розкрити джерела формування їх фінансового забезпечення.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування.

Небагатий досвід реалізації програм інноваційного розвитку в регіонах України підводить до необхідності розподілу коштів програм на грантовій основі, тобто через систему конкурсів інноваційних проєктів із професійним інноваційним аудитом їх реалізації за зразком європейських грантових програм. Пропонується наступна процедура конкурсного відбору інноваційних проєктів на отримання фінансування з місцевих бюджетів (рис. 1):

1) комітет з відбору інноваційних проєктів, сформований на принципах партисипативності представників усіх зацікавлених сторін – влади, бізнесу, науки, освіти, громади, визначає умови конкурсу, вимоги до проєктів та оголошує конкурс. Всі зустрічі і збори комітетів супроводжуються веденням протоколів. Всі рішення приймаються простою більшістю голосів;

2) проєкти подаються на конкурс, який є відкритим для всіх у кого є ідеї за оголошеною тематикою конкурсу;

3) відбір проєктів, який відбувається з максимальною прозорістю та оголошенням критеріїв відбору. Відібрані проєкти отримують фінансування з місцевого бюджету за рахунок коштів бюджету розвитку, а також менторську, юридичну, маркетингову, PR-підтримку;

4) відібрані проєкти після свого закінчення мають представити отримані результати до Комітету на аудит, комерційний запуск проєктів.

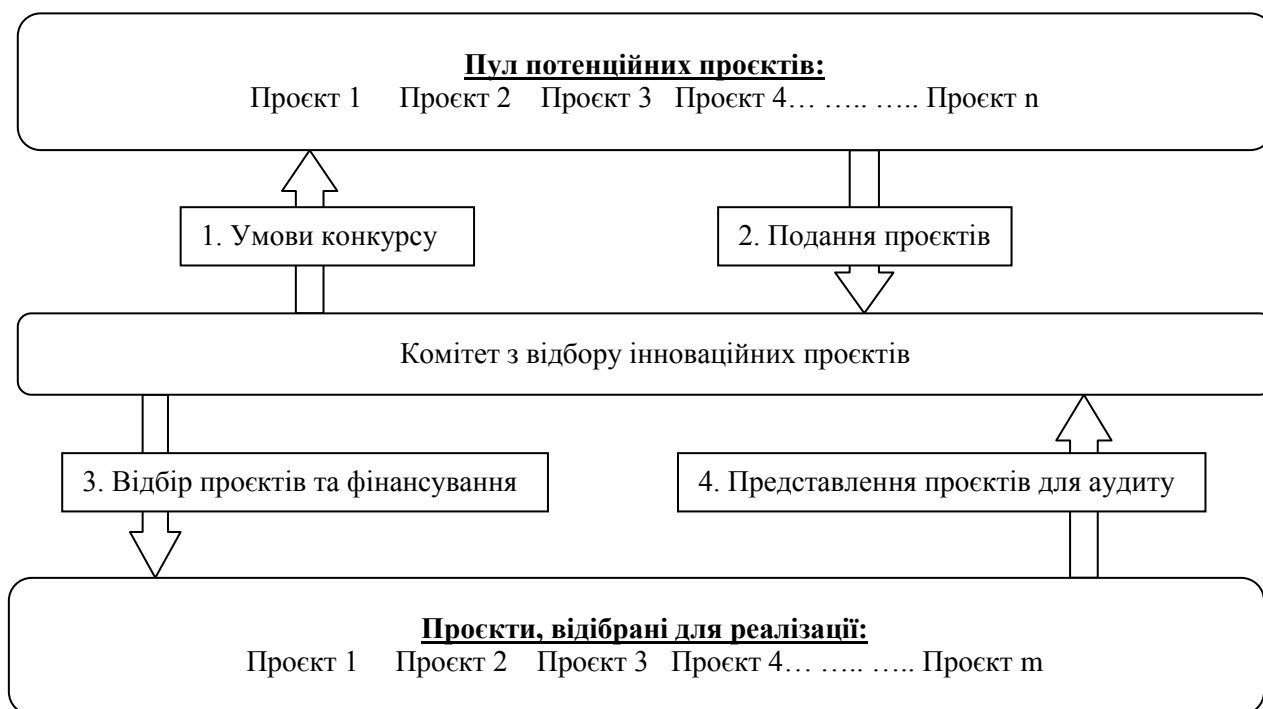

Рис. 1. Процедура конкурсного відбору інноваційних проєктів на отримання фінансування з місцевих бюджетів

Джерело: Авторська розробка

Така система відбору проєктів для отримання державного фінансування є максимально прозорою, забезпечує змагальність серед заявників та враховує пріоритети інноваційного розвитку регіону. Так, наприклад, може бути визначено, що фінансування з місцевого бюджету можуть отримати проєкти, які передбачають міжсекторне партнерство, тобто партнерство бізнесу і наукових установ, або проєкти, які передбачають залучення молодих науковців.

Попроєктний підхід в підтримці економічної активності суб'єктів господарювання на регіональному та базовому рівні є дієвим економічним інструментом, який дозволяє стимулювати залучення капіталу та активізувати загальну економічну активність, зменшити можливі зловживання пільгами завдяки тому, що об'єктом регулювання стає не вид економічної діяльності чи підприємство, а безпосередньо інвестиційний проєкт. Попроєктний підхід за своєю сутністю є функціональним, який, на відміну від галузевого, передбачає визнання високотехнологічного бізнесу з високою доданою вартістю, створеною в Україні пріоритетним напрямом господарювання незалежно від виду економічної діяльності та галузі.

Також попроєктний підхід не протирічить умовам перебування в Світовій організації торгівлі та вимогам угоди про асоціацію з Європейським Союзом, відповідає положенням статей 87 та 92 Договору про заснування Європейської спільноти [1]. Пропоновані економічні інструменти також є сумісними з вимогами Міжнародного валютного фонду і завдяки відповідності критеріям ефективного просування економічних реформ не перешкоджатимуть залученню міжнародної фінансової допомоги.

Передбачається, що економічне супроводження проведення конкурсного відбору інвестиційних проєктів здійснюється на основі партнерства і фінансового забезпечення з місцевих бюджетів. В умовах дефіциту ресурсів місцевих бюджетів і хронічної нестачі бюджету розвитку виникає потреба в альтернативних джерелах сталого фінансування розвитку інноваційної діяльності в регіоні на основі конкурсного відбору. Ознака сталості розвитку і сутності самих джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності є ключовою і на теренах України, і в світовому масштабі. Так, програми Horizon 2020, Erasmus та національна програма щодо формування мережі трансферу інновацій (реалізується з координацією з боку УкрІНТЕІ) передбачають обов'язкову життєздатність проєктів, які реалізуються і формування таких механізмів фінансування, які забезпечували б відновлюваність і самоокупність. Відповідно до цього нами пропонується механізм сталого фінансового забезпечення інноваційного розвитку регіону на основі капіталізації державних ініціюючих інвестицій. Завданням регіональних органів влади або органів місцевого самоврядування має стати вкладення ініціюючих інвестицій в такі інноваційні проєкти, які були позитивно оцінені експертами та пройшли конкурсний відбір. Джерелом для таких ініціюючих капіталовкладень можуть стати кошти бюджету розвитку, ресурси, залучені по грантовим програмам, понадпланові надходження в бюджети територіальних громад. Здійснені вкладення з боку регіональних або місцевих органів влади капіталізуються і можуть в подальшому приносити дохід в регіональний або місцевий бюджет у вигляді дивідендів (рис. 2).

Рис. 2. Механізм фінансової підтримки інноваційного розвитку в регіоні на засадах державно-приватного партнерства за методом участі в капіталі

Джерело: Авторська розробка

Початкові капіталовкладення з бюджету громади можуть бути виділені на фінансування проєкту в невеликих обсягах (як правило, 1-10% від загальної суми проєкту), вказаних в угоді про інвестиційно-інноваційне співробітництво між адміністрацією громади та суб'єктами господарювання, що виконуватимуть проєкт. Внесок регіону або громади в реалізацію інвестиційного проєкту може бути виражений як у фінансовій, так і в нефінансовій формах (передача майна, об'єктів інтелектуальної власності, капіталізація інформаційно-консультаційної, організаційної допомоги).

В умовах децентралізації фінансовий ресурс для забезпечення конкурсного відбору та реалізації самих інноваційних проєктів може бути залучений не лише напряму з регіонального бюджету, але і з бюджетів міст або територіальних громад, які є зацікавленими в реалізації таких проєктів. Децентралізація фінансових міжбюджетних відносин в економічно успішних громадах зробила можливим отримувати додатковий (понадплановий) бюджетний ресурс, який виникає внаслідок перевиконання планів по збору основних бюджетоутворюючих податків, наприклад з податку на доходи фізичних осіб. Як правило, такий додатковий бюджетний ресурс перетворюється на депозитний внесок в банку і приносить додатковий дохід в бюджет. Однак, за згодою між регіональною та місцевою владою, в якості економічного експерименту, можливо було б перетворити такий ресурс на прямий інвестиційний актив, який сприяв би активізації інноваційної діяльності в регіоні та місті або громаді. Так, бюджет міста Одеси, завдяки реформі децентралізації та надходженню 60% податку на доходи фізичних осіб в 2016 - 2018 роках додатково отримує близько 350-530 млн. грн щороку [2-4]. Цей додатковий ресурс кожного разу кладеться на депозит, що приносить додаткові 30-50 млн. грн. в дохід бюджету щороку, однак поводження з таким ресурсом могло б бути організовано більш раціонально та перспективно [5]. Державні інвестиції у вигляді співфінансування можуть надаватись на конкурсних засадах і таким чином відбуватиметься залучення інвесторів до забезпечення капіталом потрібних регіону і стратегічно важливих інноваційних проєктів.

Для інноваційних проєктів, відібраних за запропонованим вище механізмом, доцільно запровадити надання податкових пільг на інші податки, що сплачуються до регіональних бюджетів. Згідно із законодавством України, надання податкових пільг є інструментом національної політики, регіони не мають в своєму розпорядженні прямих податкових інструментів, однак міста і громади, що входять до складу областей такі інструменти вже мають, завдяки реформі децентралізації. Право регулювати на локальному рівні розмір ставок стосується місцевих податків. Існуючий перелік місцевих податків та зборів (згідно ст. 10 Податкового кодексу України та Бюджетного кодексу України) включає в себе: податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір. Місцевими радами вже переглядається кожного року і встановлюється ставка єдиного податку для підприємців-фізичних осіб 1-ї та 2-ї груп, і за допомогою таких повноважень можна суттєво стимулювати інноваційну активність і підвищувати ступінь залученості підприємців до інноваційного розвитку. При цьому слід враховувати такі головні особливості основного інструменту – єдиного податку:

- єдиний податок для підприємців 1-ї та 2-ї груп має істотну суспільну значущість – більшість фізичних осіб-підприємців зайнятих активною економічною діяльністю на території міст і громад, зареєстровані і перебувають на сплаті єдиного податку;

- єдиний податок з фізичних осіб-підприємців характеризується високою еластичністю – для всіх дрібних підприємців дуже важливим є розмір податку і вони готові до зміни виду економічної діяльності, якщо це принесе економічний ефект у вигляді зменшення суми податку;

- зменшення ставки податку для підтримки реалізації стратегічно важливих інвестиційних проєктів дозволяє не створювати суттєвих ризиків для дохідної частини місцевих бюджетів (таблиця 1).

Вплив на підприємницьке середовище з метою активізації діяльності щодо реалізації інвестиційних проєктів в інноваційній сфері за допомогою податкового важеля – єдиного податку з підприємців-фізичних осіб є цілком реальним і законодавчо оформленим заходом, який не застосовується місцевими громадами. Так, для прикордонних регіонів України можливою стала б підтримка формування підприємницьких мереж з ефективною логістикою та ланцюгами створення доданої вартості, що дозволило б приймати участь місцевим підприємцям в транскордонному співробітництві на економічно вигідних для себе та для національної економіки засадах.

Структура надходження власних доходів бюджетів 665 ОТГ в Україні

Показники податкових доходів бюджету	2017		2018	
	млн.грн.	%	млн.грн.	%
Разом:	12873,1	100	20865,3	100
Податок на доходи фізичних осіб	5223,3	40,6	11880,3	56,9
Акцизний податок	1522,8	11,8	1538,7	7,4
Плата за землю	2698,1	21,0	2997,4	14,4
Єдиний податок	2646,2	20,6	3299,1	15,8
Податок на нерухоме майно	245,9	1,9	373,6	1,8

Розроблено авторами на основі [6]

Для Одеської області можна запропонувати спосіб встановлення пільгового режиму оподаткування пріоритетних, відібраних за конкурсом інноваційних проєктів в якості економічного експерименту. Аби запобігти необхідності прийняття поправок до Податкового Кодексу України варто скористатись для проведення економічного експерименту положеннями ст. 11 Податкового кодексу України про спеціальні податкові режими. Спеціальні податкові режими встановлюються та застосовуються у випадках і порядку, визначених виключно Податковим кодексом України, та передбачають встановлення особливої системи заходів, що визначає особливий порядок оподаткування окремих категорій господарюючих суб'єктів. Спеціальний податковий режим може передбачати особливий порядок визначення елементів податку та збору, звільнення від сплати окремих податків та зборів.

Практично реалізувати попроєктний підхід для здійснення регулювання інноваційної активності на підприємствах України можливо за допомогою внесення змін в:

- Закон України «Про інноваційну діяльність», а саме – визначення в статті 1 окрім вже наявних термінів «інноваційний проєкт» та «пріоритетний інноваційний проєкт» поняття «попроєктного регулювання інноваційної діяльності» як такого, що передбачає застосування заходів організаційної, інформаційної, податкової, фінансової та іншої підтримки в розрізі кожного окремого проєкту незалежно від кількості учасників-суб'єктів господарювання та видів діяльності, поєднаних в даному проєкті;

- Податковий кодекс України шляхом визначення в статті 4 «Основні засади податкового законодавства України» в п.п. 4.1. «Податкове законодавство України ґрунтується на ...» такого принципу: «попроєктного регулювання стратегічно важливих інвестиційних проєктів, спрямованих на розвиток високотехнологічного виробництва з високою доданою вартістю». Визначення в податковому законодавстві такого принципу дозволить передбачити застосування правил звільнення від податку на прибуток реінвестованого фінансового результату виключно за інноваційним проєктом, а не за всією діяльністю суб'єкта господарювання, що дозволить уникнути нецільових надмірних податкових втрат для бюджетів.

Ще один перспективний механізм стимулювання інвестицій в інноваційні проєкти - інвестиційно-орієнтовані податкові пільги, які передбачають звільнення від оподаткування податком на прибуток фінансових результатів підприємств, що не вилучаються із господарського обігу та реінвестуються в інноваційні проєкти (рис. 3).

Рішення про можливе впровадження пільг з оподаткування реінвестованого прибутку прийматиметься органами державної влади тому обґрунтування бюджетної ефективності є одним з найважливіших завдань. Величина ефекту для держави полягатиме в отриманні більших економічних вигід у вигляді податків і зборів, що нараховуватимуться при купівлі засобів виробництва та при оплаті праці найманих працівників, в порівнянні з сумою податку на прибуток, який було б сплачено при простому оподаткуванні за діючою ставкою 18%. Розрахунки на основі даних [8-10] показали, що очікуване додаткове збільшення доданої вартості за рахунок впровадження пропонованого підходу може складати в масштабах національної економіки до 230 млрд. грн., а відповідні прирости соціальних відрахувань і податків складуть близько 20 млрд. грн. при очікуваному зростанні виплат по заробітним платам до 27 млрд. грн.

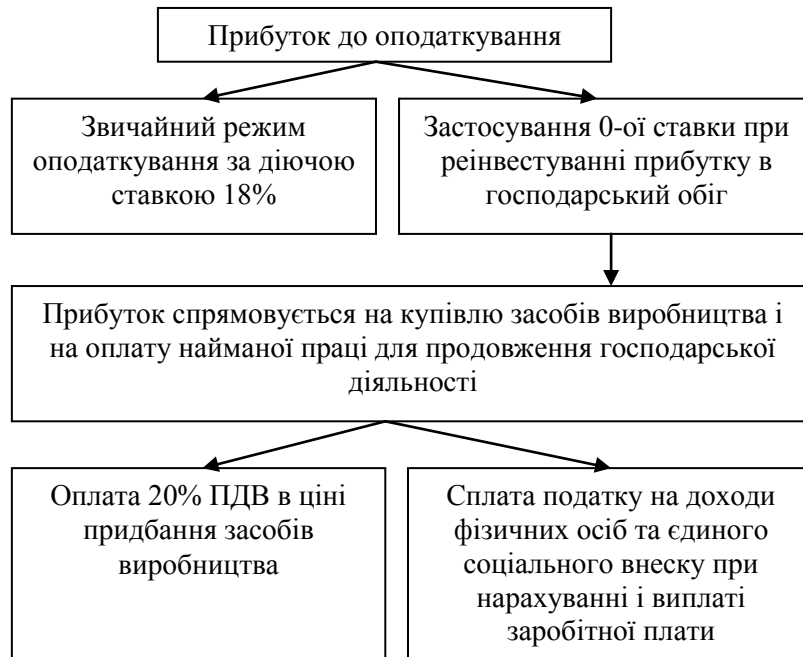

Рис. 3. Напрямок скорочення непродуктивного відтоку капіталу та стимулювання його реінвестування
Джерело: Авторська розробка

Ефект для держави буде і в довгостроковій перспективі – при інвестуванні додаткових фінансових ресурсів зростатиме економічна активність, виникатиме ефект мультиплікації [11] і, відповідно, сума податків, що нараховуються на зростаючу базу оподаткування, буде також збільшуватись. Однак довгостроковий ефект залежатиме від багатьох факторів і від ймовірності прибуткової діяльності [12, 13].

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Впровадження податкових стимулів інноваційної діяльності на регіональному рівні стане вагомим інструментом здійснення регіональної інноваційної політики. Впровадження запропонованого механізму конкурсного відбору проектів для фінансування з місцевого бюджету забезпечить прозорість процесу, змагальність серед заявників та врахування пріоритетів інноваційного розвитку конкретного регіону.

Перспективою подальших досліджень є формування наукових підходів до визначення пріоритетів інноваційного розвитку на регіональному рівні із урахуванням загальнонаціональних пріоритетів, що потребує стратегічного бачення [14].

ЛІТЕРАТУРА

1. Договір про заснування Європейської Спільноти. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017 (дата звернення: 06.03.2020).
2. Публічне представлення звіту про виконання бюджету міста Одеси за 2016 рік. Офіційний веб-портал міста Одеса. URL: http://omr.gov.ua/images/File/DODATKI_2017/Finansi/Publ_zvit.zip (дата звернення: 06.03.2020).
3. Публичное представление отчета о деятельности департамента финансов в 2017 году. Офіційний веб-портал міста Одеса. URL: <http://old.omr.gov.ua/ru/news/104714/> (дата звернення: 06.03.2020).
4. Публічне представлення звіту про виконання бюджету міста Одеси за 2018 рік. Офіційний веб-портал міста Одеса. URL: <https://omr.gov.ua/ru/news/214954/> (дата звернення: 06.03.2020).
5. Геннадій Зубко вважає, що кошти місцевих бюджетів мають працювати на громади, а не на банківські відсотки. Офіційний веб-портал децентралізації в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10652?page=5> (дата звернення: 06.03.2020).

6. Результати фінансової децентралізації за 10 місяців 2018 року – експертний аналіз. Офіційний веб-портал децентралізації в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10197>(дата звернення: 06.03.2020).

7. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження податку на виведений капітал та імплементації стандартів протидії розмиванню податкової бази та виведення прибутку за кордон. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66488(дата звернення: 06.03.2020).

8. Державна служба статистики України. Фінансові результати до оподаткування за видами економічної діяльності. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/fin/fin_rez/fn_ed_vsm/fn_ed_vsm_u/fn_ed_vsm_u_12.htm (дата звернення: 06.03.2020).

9. Звіт Державної фіскальної служби України за 2018 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf> (дата звернення: 06.03.2020).

10. Статистичний збірник «Квартальні розрахунки валового внутрішнього продукту України за 2010–2018 роки». К: Державна служба статистики України, 2019. 130 с.

11. Соболь Р. Ефект лавини: яка економіка податку на виведений капітал. *Економічна правда*. 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/06/3/648381/>(дата звернення: 06.03.2020).

12. Бутенко А.І., Шлафман Н.Л., Бондаренко О.В. Концепція формування системи технологічного підприємництва в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 1 (47). С. 31–38.

13. Бутенко А.І., Уманець Т.В., Гриневич Л.В. Методологічні основи дослідження інноваційного потенціалу технологічного підприємництва в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. №2. С.177-186

14. Методичний інструментарій стратегування інноваційного розвитку регіонів на засадах глокалізації економічних процесів / [О.А. Єрмакова, О.І. Лайко, О.Л. Гетьман, О.В. Нікішина, І.А. Циналевська]; за наук. ред. О.А. Єрмакової; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2019. 55 с.

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2005) *Dohovor pro zasnovannia Yevropeiskoi Spilnoty* [Treaty establishing the European Community]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017 (accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

2. Odessa City Council (2017) *Publichne predstavlennia zvituv pro vykonannia biudzhetu mista Odesy za 2016 rik* [Public presentation of the report on the implementation of the budget of the Odessa city in 2016]. Available at: http://omr.gov.ua/images/File/DODATKI_2017/Finansi/Publ_zvit.zip (accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

3. Odessa City Council (2018) *Publychnoe predstavlenye otcheta o deiatelnosti departamenta fynansov v 2017 hodu* [Public presentation of the report on the activities of the department of finance in 2017]. Available at: <http://old.omr.gov.ua/ru/news/104714/> (accessed 06.03.2020) (in Russian).

4. Odessa City Council (2019) *Publichne predstavlennia zvituv pro vykonannia biudzhetu mista Odesy za 2018 rik* [Public presentation of the report on the implementation of the budget of the Odessa city in 2018]. Available at: <https://omr.gov.ua/ru/news/214954/>(accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

5. Decentralization in Ukraine (2019) *Hennadii Zubko vvazhaie, shcho koshty mistsevykh biudzhetyv maiut pratsiuvaty na hromady, a ne na bankivski vidgotky* [Gennady Zubko believes that local budgets should work for communities, not for bank interest]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/10652?page=5> (accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

6. Decentralization in Ukraine (2018) *Rezultaty finansovoi detsentralizatsii za 10 misiatsiv 2018 roku – ekspertnyi analiz* [The results of financial decentralization for the 10 months of 2018 - expert analysis]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/10197>(accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2019) *Proiekt Zakonu pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo zaprovadzhennia podatku na vyvedenyi kapital ta implementatsii standartiv protydii rozmyvanniu podatkovoi bazy ta vyvedennia prybutku za kordon* [Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine on the introduction of capital tax and the implementation of standards for counteracting the erosion of the tax base and the removal of profits abroad]. Available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66488(accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

8. State Statistics Service of Ukraine (2012) *Finansovi rezultaty do opodatkovannia za vydamy ekonomichnoi diialnosti* [Financial results before taxation by type of economic activity]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/fin/fin_rez/fn_ed_vsm/fn_ed_vsm_u/fn_ed_vsm_u_12.htm (accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

9. State Fiscal Service of Ukraine (2019) *Zvit Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy za 2018 rik* [Report of the State Fiscal Service of Ukraine for 2018]. Available at: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf> (accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

10. Statystychnyi zbirnyk (2019) *Kvartalni rozrakhunky valovoho vnutrishnoho produktu Ukrainy za 2010–2018 roky* [Statistical collection “Quarterly calculations of gross domestic product of Ukraine in 2010–2018”]. *K: Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy - K: State Statistics Service of Ukraine*, 130 [in Ukrainian].

11. Sobol R. (2019) *Efekt lavyny: yaka ekonomika podatku na vyvedenyi kapital* [Avalanche effect: what is the economy of the out-taken capital tax]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/06/3/648381/> (accessed 06.03.2020) (in Ukrainian).

12. Butenko A.I., Shlafman N.L., Bondarenko O.V. (2017) *Kontsepsiia formuvannia systemy tekhnolohichnoho pidpriemnytstva v Ukraini* [Concept of formation of technological entrepreneurship system in Ukraine]. *Economic Bulletin of Donbass*, no.1 (47), pp. 31–38 (in Ukrainian).

13. Butenko A.I., Umanets T.V., Hrynevych L.V. (2017) *Metodolohichni osnovy doslidzhennia innovatsiinoho potentsialu tekhnolohichnoho pidpriemnytstva v Ukraini* [Methodological bases of research of innovative potential of technological entrepreneurship in Ukraine]. *Economic Bulletin of Donbass*, no.2, pp.177-186 (in Ukrainian).

14. Iermakova, O.A. (Ed.) (2019). *Methodical toolkit of strategizing of innovative development of regions on the principles of glocalization of economic processes*. Odesa: IMPEER NASU (in Ukrainian).